

Ajánlás a földrajztanítás-tanulás megújításának továbbgondolásához

A Magyar Földrajzi Társaság Oktatásmódszertani Szakosztálya az alábbiakban teszi közzé azokat az alapvető szempontokat, amelyeket tagjainak véleménye szerint érdemes megfontolni a magyar köznevelési rendszer várható átalakítása kapcsán. Az *Ajánlás* célja kettős: egyrészt felélénkíteni a szakmai diskurzust az eredményes földrajztanítás akadályozó problémákról, másrészt egyfajta helyzet-feltárást készíteni és azzal előkészülni a várható oktatási reformokra. *Ajánlásunk* közzétételével szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy a közoktatás átalakítása során a szakmai közösség kész a szakmai együttműködésre. Javasatainkat az elmúlt években megjelent tudományos publikációk mellett a közelmúltban szaktanárok körében végzett [kérdőíves felmérés](#) figyelembevételével fogalmazzuk meg.

Javaslat	Indoklás
1. Az oktatási rendszer átalakításánál határozottan különüljenek el a köz-műveltség, az értelmiségi általános műveltség és az egyetemi bemeneti szint közötti lényegi különbségek, illetve az ezekhez illeszkedő cél- és feladat-rendszer.	▪ Az ezek közötti határok elmosódása nagyrészt okozója annak, hogy szűkösek a keretek: a kevés óraszám, a kerettanterv által előírt ismeretmennyiség és a módszertan megválasztásának lehetősége folyamatos feszültséget okoz mind a pedagógusoknak, mind a tanulóknak. ▪ Fontos lenne elkülöníteni azokat a tartalmakat és módszerbeli eljárásokat, amelyeket mindenképp, mindegyik szinten teljesíteni kell és azokat, amelyek túlmutatnak az általános képzésen (pl. érettségi vagy felvételi követelmények teljesítése érdekében kell tenni).
2. A földrajz tantárgy duplán kettős – integráló és szintetizáló, illetve természet-tudományi és társadalomtudományi – jellegének megerősítése a) a tantárgy jelenlegi fő témaköreinek határozottabb hangsúlyozásával; b) a többi tantárgyhoz való szervezettebb kapcsolásával úgy, hogy abban valóban a földrajz tölthesse be a szintetizáló szerepet.	▪ A földrajz tantárgynak egyedülálló szerepe van a magyar köznevelési rendszerben, az egyetlen tantárgy, amely hidat képez a természet- és társadalomtudományok között. Számos tantárgy ismeretanyagát foglalja szintézisbe, illeszti gondolkodási rendszerbe, olyan tudományterületeket is közvetít a tanulóknak, amelyeknek nincs önálló iskolai tantárgyuk. A tantárgy tanulása az alapja például a geográfus, a geológus, a geoinformatikus, a hidrológus, a meteorológus, a klimatológus, a környezetmérnök, a térképész, a település- és területfejlesztő, a természetvédelmi mérnök képzéseknek. A földrajz ezért különösen fontos szerepet tölt be abban, hogy a tanulók megismerjenek kevésbé látható, ugyanakkor társadalmi és gazdasági szempontból egyre jelentősebb pályákat és szakmákat. ▪ Jelenleg a hagyományos tantárgyak közül a földrajz tartalmazza legnagyobb arányban a fenntarthatósággal és a globális problémákkal kapcsolatos tanyanyag-tartalmakat, amelyek megértése stabil földrajzi tudást és holisztikus szemléletet igényel. A fenntarthatóság nevű tantárgy 2021-től bevezetett az általános iskolák felső tagozatán és a gimnáziumokban, ami tovább erősíti a tantárgyi szétaprózottságot, a gyakorlatban nehezen értelmezhetővé teszi a tartalmi átfedéseket. Továbbá jól látható, hogy a fenntarthatósági tartalmak nemzetközi viszonylatban is egyre hangsúlyosabban a földrajz tantárgyban vannak jelen.

	▪ A jelenleg heti 1 órában a 8. és a 12. évfolyamon tanított állampolgári ismeretek, illetve a 8. és a 10. évfolyamon tanított földrajz tantárgy tananyagai között jelentős átfedések vannak. Célszerű lenne a jelenlegi állampolgári ismeretek tantárgy tartalmát részben a földrajz tantárgyba integrálni. ▪ Fontos lenne a tantárgyközi kapcsolatok megteremtése az alaptanterv kidolgozásának folyamatában és a gyakorlatban is. Lényeges, hogy az egymáshoz szervesen kapcsolódó tantárgyak (pl. földrajz, történelem, biológia, fizika) tantervei összehangolásra kerüljenek. ▪ Az attitűd és kíváncsiság fenntartása olyan, akár tantárgyközi komplex projektek alkalmazásával érhető el, amelyek ötvözik a fiatalok digitális eszközeit és tereit, a terepi munkát, valamint a tanórákon döntéseik következményeit is elemezhetik, megérthetik.
3. A 7–10. évfolyamokon a földrajz tantárgy óraszámának a 2012-es alap-tantervmódosítás előtti állapotra, azaz heti 2 tanóra történő visszaállítása mind a 4 említett évfolyamon. Ezen kívül a földrajz tantárgy tanítása-tanulása a gimnáziumok 11. évfolyamára is terjedjen ki.	▪ Azzal párhuzamosan, hogy a földrajztanításra fordítható időkeret csökken, a rá nehezedő tartalmi és készségfejlesztési elvárások dinamikusan nőnek (pl. globális kihívások, pénzügyi ismeretek, hazaszeretetre nevelés). ▪ A földrajzi-környezeti jelenségek és problémák megértési hiányosságai a jelenlegi tantárgyi struktúrában részben a földrajz tantárgy tanítására-tanulására rendelkezésre álló szűk időkeretből fakadnak. A teljes tanulási folyamat során rendelkezésre álló heti 6 tanóra (7–8. évfolyam: 2+1; 9–10. évfolyam: 2+1) a 4 évfolyamon nemzetközi összehasonlításban is az egyik legalacsonyabb Kelet-Közép-Európában. ▪ A heti 1 tanóra az az „<i>érzékenységi határ</i>”, aminél eredményes tanulási folyamat már nem valósítható meg. Az alacsony óraszám egyértelműen hat az alkalmazott munkamódszerekre, a pedagógusok motivációjára és a tantárgy megbecsülésére is. ▪ A szűk időkeretben nem reális elvárás a megcsontosodott módszertani kultúrától való elszakadás, amelyre viszont igen nagy szükség volna. A tananyagtartalomhoz igazított óraszámok esetén a tanárok nem éreznének ekkora feszültséget a tartalmak feldolgozása és a készségek, kompetenciák fejlesztése, valamint az időkeret között. ▪ A komplex környezeti-földrajzi folyamatok megértése nehezen képzelhető el szintetizáló összegzés nélkül. A tanulók kiegyensúlyozott ismeretszerzése érdekében mindenképpen szükség lenne a 9–10. évfolyamokon szereplő ismeretekörök jelenség- és problémaalapú szintézisére felsőbb évfolyamon úgy, hogy addig az ehhez szükséges további természet- és társadalomtudományi elsőismereteket is megszerezték. ▪ Az átfogó alapismereteket és összefüggésszrendszerek átlátását kívánó témákra a tanulók a kognitív képességük struktúrája és szintje alapján a magasabb évfolyamokon jobban alkalmasak.
4. A taneszközök akkreditálási folyamatába beépítendő, hogy mind a leíró jellegű, mind munkáltatást, tevékenykedtetést, aktív tanulást-tanítást segítő eszközök megjelenhessenek.	▪ Szakmailag ellenőrzött, kipróbált, fejlesztő értékelésen átesett és rendszeresen frissített taneszközök kerüljenek be a köznevelésbe. ▪ Az intézményi és tanulói sokféleség valóságából kiindulva sokféle taneszközt van szükség. Munkáltatói jellegű tankönyvekre és (online) feladatbankokra a didaktikai megújulás lehetősége miatt van nagy szükség. Leíró jellegű tankönyvek, weboldalak az önálló tanulói felkészülés (pl. egyéni munkarend, tanórai hiányzás pótlása,

	a felsőoktatásban való szakirányú tanulmányokra felkészülés) lehetőségének biztosítása érdekében szükséges. ▪ Az eltérő képességű tanulók tanításához szükséges a taneszközök differenciálhatóságát megteremteni. ▪ A két tanítási nyelvű iskolák számára szükségesek akkreditált idegennyelvű taneszközök.
5. A jelenlegi földrajz érettségi vizsga struktúrájának újragondolása.	▪ A földrajz projektérettségit választók száma elenyésző, többek között azért, mert aránytalanul több munkát igényel mind a tanuló, mind a pedagógus részéről a hagyományos szóbeli vizsgával szemben. Más, nem természettudományos tantárgyak projektérettségijével összevetve hátrányos megkülönböztetés az egy tételrész kiváltását jelentő projekt választása. ▪ A szóbeli vizsgarész tisztán projektalapú rendszerrel való kiváltása esetén lényeges kidolgozni az MI alkotó használatának módszertanát, valamint a tanulók gondolkodását bemutató reális értékelését a projektvédelem során.
6. A környezetismeret tantárgy visszavezetése az általános iskolák 1–2. évfolyamán.	▪ A környezet megismerésének kimaradása a tapasztaltszerzés szempontjából meglehetősen szenzitív életkorban komoly problémaforrás, mert a tapasztalati ismeretek beépülésének, a hozzá kapcsolódó képességfejlődés hiányosságainak, valamint a környezetre nézve pozitív attitűd fennmaradásának esetlegessége miatt későbbi életkorban részben nem pótolhatók. ▪ A környezetismeret tantárgy nemcsak a természeti, hanem a társadalmi-gazdasági környezet megismerését is megalapozó tantárgy lehet, így hiányában a társadalmi eligazodás oktatási folyamata (pl. történelem tantárgy) is hátrányt szenved. ▪ A tantárgy hiánya a jövőben hatással lehet a pályaeorientációra, a pályaválasztásnál is háttérbe szorulhatnak a természet-tudományokhoz kapcsolódó szakmacsoportok, amelyekre a tudás-alapú társadalmakban egyre jelentősebb szerep hárul.
7. A középszintű szakmai képzések esetében egyes szakmacsoportoknál a földrajz tantárgy visszavezetése.	▪ Alapvető földrajzi ismeretek szükségesek például a szakmailag felkészült mezőgazdasági, erdészeti, vízügyi, rendészeti és logisztikai szakemberek képzése során. ▪ Célszerű lenne a szakmacsoportokhoz rendelt természet-tudományos tantárgyak számát a jelenlegi egyről kettőre emelni.
8. A földrajztanár-képzés megújítása jelenségalapú, gyakorlati és problémaközpontú szemlélettel, valamint a tanártovábbképzések palettájának bővítése a tanárok közötti tudásmegosztás alapján, illetve az egyetemek bevonásával.	▪ A földrajztanárok módszertani kultúrájának fejlesztése a pedagógus-állomány korfájának alakulásával egyre időszerűbb feladat. ▪ A kutatói szféra, a szakmódszertani kutatók és oktatók, valamint a gyakorló pedagógusok közötti rendszeres együttműködés megteremtése szükséges például a tudományban megjelenő újdonságok közvetítése érdekében. ▪ A rövid ciklusú képzések (RTAK/RC) szerkezetének és időtartamának újragondolása szükséges a minőség biztosítása érdekében. ▪ A földrajzi-környezeti tartalmak feldolgozása a 21. században a modern geoinformatikai és AI-alapú eszközök, szoftverek, szimulációs modellek és digitális nyelvek alkotó használatát igénylik, éppen ezért ezek megismertetése a földrajztanár-képzés egyik fontos eleme kell legyen.

Összességében úgy véljük, hogy a köznevelési rendszeren belül egy nagyobb presztízsű, magasabb óraszámú és magasabb évfolyamokon is tanított földrajz tantárgyra van szükség, amely segít a tanulóknak értelmezni korunk társadalmi-gazdasági történeteit, geopolitikai és pénzügyi folyamatait és összekötni a mindennapok eseményeivel, jelenségeivel, továbbá segíti a cselekvő fenntarthatóság kialakulását és az abban való társadalmi szerepvállalást. Emellett terepe lehet olyan modern pedagógiai elvárások teljesülésének, mint a tanulóközpontúság, a kompetenciaalapú oktatás és a digitális képességek elsajátítása. A Magyar Földrajzi Társaság Oktatásmódszertani Szakosztálya kész szakmai együttműködést kínálni az Oktatási és Gyermekügyi Minisztérium számára a köznevelés jövőjét érintő egyeztetésekben. Fontosnak tartjuk, hogy a földrajzoktatás megújítása tudományosan megalapozott, tanulóközpontú, inkluzív és interdiszciplináris szemléletben történjen, figyelembe véve a magyar köznevelési rendszer intézményi és tanulói sokféleségét. Szakmai közösségünk kész részt venni a tantervi, módszertani, értékelési, pedagógusképzési és pályaaorientációs kérdések közös továbbgondolásában.

Budapest, 2026. július 20.

Magyar Földrajzi Társaság Oktatásmódszertani Szakosztálya

M A G Y A R
FÖLDRAJZI
TÁRSASÁG